

nočnem lovu, ki so se ga udeležili tudi člani drugih skupin, kljub slabemu vremenu privabili kar 50 – 55 različnih vrst nočnih metuljev. Kot že lansko leto, nas je ponovno najbolj razveselil naš največji metulj jamamaj *Antherea yamamai*, zabeležili pa smo tudi nekaj manj izstopajočih, a redkih in zelo zanimivih vrst.

(M. BEDJANIČ)

NOVI RDEČI SEZNAM KAČJIH PASTIRJEV (ODONATA) SLOVENIJE

Prva prizadevanja za ohranitev favne kačjih pastirjev v Sloveniji so stara že več kot 30 let. Na osnovi takratnega poznavanja odonatne favne Slovenije je bil namreč tedaj pripravljen prvi predlog za zakonsko zaščito šestih najbolj ogroženih vrst kačjih pastirjev in njihovih bivališč v Sloveniji (KIAUTA, 1969). Kljub tehtni strokovni utemeljitvi, ni bil žal nikoli uresničen. Naslednjih dvajset let je v raziskavah favne kačjih pastirjev Slovenije trajalo popolno zatišje in šele z začetkom devetdesetih let je bilo v okviru Slovenskega odonatološkega društva kačjim pastirjem in varovanju njihovih bivališč ponovno posvečene več pozornosti.

Leta 1993 je Vlada Republike Slovenije z UREDBO O ZAVAROVANJU OGROŽENIH ŽIVALSKIH VRST na precejšnje začudenje odonatologov razglasila vse vrste kačjih pastirjev v Sloveniji za naravno znamenitost, jih kot take tudi zavarovala, hkrati pa med drugim prepovedala uničevanje bivališč, lov, ubijanje in zbiranje teh žuželk. Kar zadeva ohranjanje populacij ogroženih vrst kačjih pastirjev v Sloveniji je bila takšna poteza neprimerna, saj uredba posledično v enaki meri varuje tako splošno razširjene neogrožene vrste, kot tiste, ki so dejansko ogrožene in potrebne zaščite. O zanemarljivem vplivu entomološkega lova in zbiranja žuželk na populacije večine vrst kačjih pastirjev in vprašljivem smislu tovrstnih prepovedi je bilo dovolj povedanega že v nekaterih člankih (BEDJANIČ, 1996; KOTARAC, 1997), zato ga na tem mestu ne kaže podrobneje razlagati. Dejstvo je, da omenjeno zakonsko zavarovanje ni posvetilo dovolj pozornosti in ponudilo pravih vzvodov za reševanje ključnega problema ohranjanja populacij kačjih pastirjev – to je uničevanja njihovih bivališč. Po drugi strani pa je treba priznati, da je omenjena zakonska podlaga vendarle marsikje prevesila jeziček na tehtnici ali dodatno podprla strokovne argumente pri ohranjanju mnogih naravovarstveno pomembnih življenjskih okolij.

Slovensko odonatološko društvo je strokovni naravovarstveni službi že konec leta 1993 posredovalo predlog za spremembo uredbe oz. predlog za

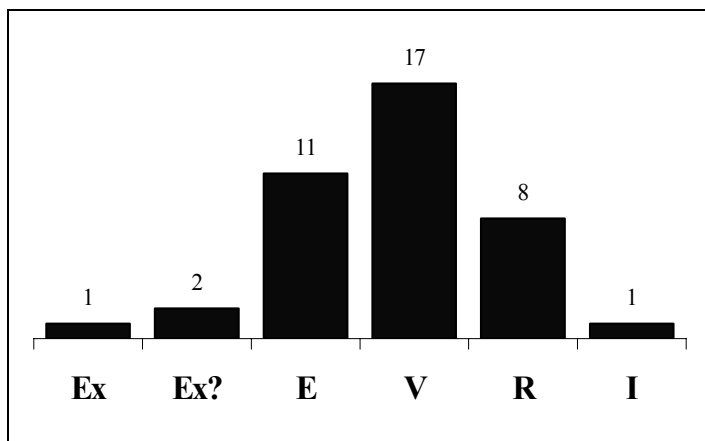
zavarovanje 13 najbolj ogroženih vrst kačjih pastirjev pri nas. Omenjeni seznam je v pregledu ogroženosti odonatne favne povzel tudi BEDJANIČ (1996), ki je hkrati izpostavil, da strokovno argumentiranega rdečega seznama kačjih pastirjev sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja zaradi pomanjkanja podatkov še ni mogoče pripraviti. Šele z Atlasom kačjih pastirjev Slovenije (KOTARAC, 1997) je bila po treh desetletjih končno zapolnjena velika vrzel v poznavanju slovenske odonatne favne, kar je omogočilo pripravo novega, strokovno utemeljenega pregleda ogroženosti vrst kačjih pastirjev pri nas. Na Rdeči seznam kačjih pastirjev Slovenije, ki je bil pripravljenem po "novih" mednarodnih kategorijah ogroženosti (IUCN, 1994), je bilo tako leta 1997 uvrščenih skoraj 3/5 dotlej zabeleženih vrst. Kar 1/5 vrst je bila opredeljena kot krično ogrožena, medtem ko je bila za pet vrst kačjih pastirjev izražena bojazen, da so v Sloveniji izumrle.

Z leta 1999 sprejetim Zakonom o ohranjanju narave je pravna podlaga za izvajanje aktivnih ukrepov za zagotavljanje ugodnega ohranitvenega stanja ogroženih rastlinskih in živalskih vrst mnogo močnejša. Tudi status rdečih seznamov je z zakonom natančno določen, v nadaljevanju predstavljeni "*Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam*", ki ga je v začetku avgusta 2002 podpisal prvi mož Ministrstva za okolje, prostor in energijo Janez Kopač, pa prvič v naravovarstveni zgodovini Slovenije pravno formalno določa in razvršča ogrožene rastlinske in živalske vrste v rdeče seznane. Marsikoga bo samo besedilo razočaralo, saj na prvi pogled ne ponuja pomembnejših vzvodov za aktivno naravovarstveno delovanje. Dejansko lahko te izbrskamo v Zakonu o ohranjanju narave in nekaterih drugih (ne)sprejetih podzakonskih aktih, seveda pa postanejo uporabni šele, ko imamo črno na belem formalno določeno, katere vrste so ogrožene in kolikšna je njihova ogroženost.

Z letom 2002 imamo torej tudi pri nas prvi »pravno-formalno-uradni...« rdeči seznam kačjih pastirjev Slovenije. Objavljen je kot PRILOGA 21 že omenjenega ministrovega Pravilnika o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. Osnovo zanj je predstavljal strokovni elaborat *Analiza stanja biotske raznovrstnosti Slovenije: Kačji pastirji (Odonata)* (BEDJANIČ, 2000), od koder je seznam tudi neposredno povzet. Pri pripravi rdečega seznama ter tudi samega pravilnika je bila iz različnih razlogov žal uporabljena stara IUCN kategorizacija iz leta 1972, nad čemer pa smo dovolj jadikovali že v prejšnji številki Erjavecje. Pomembneje je, da ima rdeči seznam kačjih pastirjev končno tudi pravno veljavo in da ga čim bolje izkoristimo pri prizadevanjih za ohranitev slovenske odonatne favne. Le ta je nedvomno zelo ogrožena - v posamične kategorije ogroženosti je uvrščenih kar 40 od skupno 73 vrst kačjih pastirjev oz. 55% slovenske odonatne favne.

TABELA 1: Pregled ogroženih vrst kačjih pastirjev po IUCN kategorijah ogroženosti (kategorije in njih pomen povzete po VIDIC (1992)).

IZUMRLA VRSTA (EX - EXTINCT)	<i>Lindenia tetraphylla</i>
IZUMRLA VRSTA (EX? – PROBABLY EXTINCT)	<i>Coenagrion mercuriale</i> , <i>Gomphus flavipes</i>
PRIZADETA VRSTA (E - ENDANGERED)	<i>Lestes dryas</i> , <i>Lestes virens vestalis</i> , <i>Coenagrion hastulatum</i> , <i>Ceriagrion tenellum</i> , <i>Aeshna viridis</i> , <i>Somatochlora metallica</i> , <i>Leucorrhinia caudalis</i> , <i>Leucorrhinia dubia</i> , <i>Leucorrhinia pectoralis</i> , <i>Sympetrum danae</i> , <i>Sympetrum depressiusculum</i>
RANLJIVA VRSTA (V - VULNERABLE)	<i>Lestes barbarus</i> , <i>Cercion lindentii</i> , <i>Coenagrion ornatum</i> , <i>Coenagrion scitulum</i> , <i>Coenagrion pulchellum</i> , <i>Aeshna affinis</i> , <i>Aeshna grandis</i> , <i>Aeshna juncea</i> , <i>Anaciaeschna isosceles</i> , <i>Brachytron pratense</i> , <i>Gomphus vulgatissimus</i> , <i>Ophiogomphus cecilia</i> , <i>Cordulegaster bidentata</i> , <i>Cordulegaster heros</i> , <i>Epithea bimaculata</i> , <i>Somatochlora flavomaculata</i> , <i>Libellula fulva</i>
REDKA VRSTA (R - RARE)	<i>Lestes macrostigma</i> , <i>Aeshna caerulea</i> , <i>Aeshna subarctica elisabethae</i> , <i>Somatochlora alpestris</i> , <i>Somatochlora arctica</i> , <i>Sympetrum flaveolum</i> , <i>Sympetrum meridionale</i> , <i>Sympetrum pedemontanum</i>
NEOPREDELJENA VRSTA (I - INDETERMINATE)	<i>Chalcolestes parvidens</i>

SLIKA 1: Porazdelitev števila ogroženih vrst kačjih pastirjev v posameznih IUCN kategorijah ogroženosti (kategorije in njih pomen povzete po VIDIC (1992)).

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 1996. Ogroženost favne kačjih pastirjev (Odonata). V: J. Gregori, A. Martinčič, K. Tarman, O. Urbanc-Berčič, D. Tome & M. Zupančič (ured.), str. 278-284, Narava Slovenije, stanje in perspektive, Društvo ekologov Slovenije, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2000. *Analiza stanja biotske raznovrstnosti Slovenije: Kačji pastirji (Odonata)*. Elaborat za MOP - Upravo RS za varstvo narave, Fram. 34 str.
- KIAUTA, B., 1969. Predlog za zavarovanje nekaterih redkih ali ogroženih vrst kačjih pastirjev (Odonata) v Sloveniji. *Varstvo Narave* 6: 121-130.
- KOPAČ, J., 2002. Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. *Ur. l. RS* 12(82): 8893-8975. (24. september 2002)
- KOTARAC, M., 1997. *Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom: projekt Slovenskega odonatološkega društva*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 205 str.
- VIDIC, J., 1992. Pregled rdečih seznamov ogroženih živalskih vrst v Sloveniji. *Varstvo narave* 17: 7-18.

(M. BEDJANIČ)

4055. Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam

Na podlagi tretjega in četrtega odstavka 80. člena zakona o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 56/99 in 31/00-popr.) izdaja minister za okolje, prostor in energijo

PRAVILNIK o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam

1. člen

- (1) Ta pravilnik določa rastlinske in živalske vrste, ki so ogrožene, in jih glede na stopnjo ogroženosti uvrsti v rdeči seznam.
- (2) Ta pravilnik določa tudi nekatere ukrepe za izboljšanje stanja ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.

2. člen

- (1) Rdeči seznam je seznam ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, razporejenih po kategorijah in podkategorijah ogroženosti.
- (2) Kategorije ogroženosti so: izumrla vrsta, domnevno izumrla vrsta, prizadeta vrsta, ranljiva vrsta, redka vrsta, vrsta zunaj nevarnosti, neopredeljena vrsta in premalo znana vrsta.
- (3) Podkategorije kategorij ogroženosti so navedene v seznamih iz 4. člena tega pravilnika.